

jelent meg az Erdélyi Iskola kiadta Népművelési Füzetek 5. számaként, s amely — aminek ő szánta — igen hasznos „gyakorlati nyelvörkalauz“-ul szolgál.

Végül hadd áruljunk el valamit a MNy. szerkesztőségének „titkai“-ból: Szabó T. Attilának igen tekintélyes csomó, különböző természetű, kisebb-nagyobb terjedelmű becses dolgozata várja nálunk a megjelenést, több olyan is, amely nemcsak nyelvészeti szempontokból kívánkozik a nyilvánosság elé. Sajnos, — bár más oldalról örvendetes, — hogy a MNy. korlátozott kiadási lehetőségei távolról sem tudnak lépést tartani Szabó T. Attila munkateljesítményével. Reméljük azonban, hogy e tekintetben a közel jövőben kedvező fordulat történhetik.

Az előadottak alapján azt javasoljuk a választmány útján a tisztelt Közgyűlésnek, hogy az 1939. évi Szily-jutalmat, meg Csűry Balint Szamosháti Szótárának egy példányát Szabó T. Attilának ítélje oda a MNy. utolsó nyolc évfolyamában kifejtett buzgó és értékes munkásságáért, kiemelten pedig a folyóirat 1939. évi folyamában megjelent *Székaszópatok* című dolgozatáért. Budapesten, 1940. január 9-én. *Szinnyei József* elnök, *Melich János* bizottsági tag, *Pais Dezső* előadó.

A közgyűlés a javaslat értelmében határozott.

(*Magyar Nyelv*, XXXVI. 1940. 63—66. l.)

Lupaș, Ioan: Doctorul Ioan Piuariu—Molnár. Vieța și opera lui (1749—1815). București, 1939.

(A Román Tudományos Akadémia kiadása.)

Az erdélyi román nép történetének analitikus történetírója, Lupaș professzor, már számos munkában dolgozta fel Erdély történelmének egyes részleteit. Fenti újabb művében is egy ilyen epizódot tár fel. Benne az első erdélyi, román származású diplomás orvos életét és sokoldalú munkásságát mutatja be, a tőle megszokott aprólékossággal és tudományos alaposággal.

Piuariu János majdnem a legújabb időkig csak magyarosított „Molnár“ néven volt ismeretes Erdély művelődéstörténetében. Lupaș professzor kutatásainak köszönheti a román történetírás, hogy eredeti román neve, „Piuariu“ is, napfényre került. Ezt a bécsi császári udvar levéltárában őrzött két egykorú levél alapján sikerült felfedeznie.

Piuariu-Molnár János 1749-ben született Sad községben (Szeben negye) görögkeleti papi családból. Tanulmányait Szebenben és a kolozsvári jezsuitáknál végezte, majd Bécsben fejezte be, ahol orvosi oklevelet szerzett. Tanulmányai végeztével a bánáti román határőrezredhez kapott beosztást orvosi minőségben. 1777-ben szemorvosnak nevezik ki egész Erdélyre kiterjedő hatáskörrel és szebeni székhellyel. Itt igen jó hírnevet szerzett különösen azzal, hogy a szegényeket ingyen gyógyította. Eredményes működéséért, az erdélyi Főkormányzók felterjesztésére, II. Lipót császár 1790. jan. 21-én egyetemi tanárnak nevezte ki a kolozsvári Akadémia szemészeti katedrájára.

1792-ben nemességet nyert „Müllersheim“ előnévvel, melyben talán éppen eredeti román neve rejtőzik.

Orvosi teendői mellett tevékeny részt vett az erdélyi románok közművelődési mozgalmaiban is. 1782-ben a Főkormányzshékhez intézett emlékiratában azt kérte, hogy Erdélyben a román elemi népiskolák számát szaporítsák. 1784-ben megbízzák azzal, hogy a román parasztfelkelést (Horia-féle) lecsendesítse. Hasznos könyveket írt a méhészetéről, német—román nyelvtant szerkesztett, a szép szónoki beszéd felépítésére retorikai könyvet állított össze és román nyelvű világtörténelmet írt. Hogy az erdélyi románok közművelődését hathatósabban előmozdítsa, erkölcsi és gazdasági tartalommal olesó hírlapot akart szerkeszteni a nép számára. Törekvései azonban a politikai tényezők magatartása miatt nem sikerültek. Ő volt az első, aki román hírlap kiadását megkísérelte. Mennyire szívében viselte fájának érdekeit, jellemző erre, hogy orvosi, tanári és irodalmi munkássága mellett időt tudott szakítani arra is, hogy ipari vállalatokkal is foglalkozzék. Szülőfalujában posztó-malmot (ványolót) alapított. Az egyetemi katedra fényénél is nemzete boldogulásáért és jobb jövőjéért küzdött. 1815. március 16-án halt meg. Sokoldalú tevékenységével előkelő helyet biztosított magának Erdély művelődésében.

Nem volna érdektelen kutatás tárgyává tenni, hogy Piuariu-Molnár milyen viszonyban volt a kolozsvári piaristákkal, akiknek vezetése alatt állott abban az időben a kolozsvári Akadémia.

Lupaş professor tanulmánya végén latin és német nyelvű okmányokat közöl, melyek Piuariu-Molnár életére és működésére vonatkoznak. A tudós szerző ezzel a tanulmányával nemesak román, hanem magyar szempontból is értékes munkát végzett.

DR. JÓZSA JÁNOS.

Lupaş, Ioan: Un vlădică român năpăstuit la anul 1638. Cine putea fi? Bucureşti, 1939.

(A Román Tudományos Akadémia kiadása.)

Ebben a dolgozatában Lupaş professor az erdélyi román görögkeleti egyház történetének egy részletkérdését boncolgatja. Nyugodt és megfontolt fejtegetéseiben annak a román püspöknek a nevét szeretné tisztázni, akit 1638. nyarán I. Rákóczy György, paphoz nem méltó életmódja miatt, levetkőztetett és megvesszőztetett a gyulafehérvári román templom előtt, majd teméntelen vagyonát elkobozta. Az érdekes előadásban alkalmunk van megismerni azoknak az összeköttetéseknek néhány jelenetét, melyek I. Rákóczy György és az erdélyi román egyházfők között fennállottak.

Lupaş professor úgy gondolja, hogy a kipellengérezett püspök valószínűleg Dosofteiu nevű máramarosi püspökkel azonos, akit I. Rákóczy György 1634-ben erősített meg a püspöki székbén. Rákóczy és Dosofteiu később összekülönböztek és ez vezetett az 1638. évi meghurcoltatáshoz.

Az ilyen apró mozzanatok feltárása nemesak érdekes, hanem más színezetű is adnak egyik-másik korszaknak és nagyban hozzájárulnak a magyar és román nemzet kölcsönös megismeréséhez.

DR. JÓZSA JÁNOS.